

of monitoring and evaluating students' work in the educational information environment. The proposals on the teaching and methodological filling of the virtual learning environment with specific tasks in the discipline, taking into account the specifics of the specialty of students, have been developed and recommended.

Key words: vocational guidance in Ukrainian, virtual information environment, language learning information space, virtual learning environment Moodle, open learning environment, teaching the Ukrainian language in a professional way, language teaching methods.

УДК 378.937

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.15>

Железняк О. В., Цокур О. С.

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ З ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ ТА ОРГАНІЗАТОРІВ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Стаття присвячена висвітленню результатів експерименту з формування педагогічного професіоналізму майбутніх фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді. У процесі дослідження з'ясовано сутність і структуру педагогічного професіоналізму майбутніх фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді, уточнено критерії і показники виміру його рівнів. Проаналізовано емпіричні дані трьох діагностичних зрізів щодо динаміки формування означеного феномена, узагальнено їх результати.

З'ясовано, що педагогічний професіоналізм фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді – це кваліфікаційна характеристика, що забезпечує успішність їх професійної діяльності у сфері освітніх послуг на підставі коректного впровадження принципів гендерного підходу шляхом оволодіння необхідними світоглядними настановами й предметними компетенціями, гнучкими способами виконання професійних завдань і відповідними психологічними установками, мотиваціями.

Продемонстровано, що педагогічний професіоналізм фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді є провідним освітнім результатом їхньої цілеспрямованої фахової підготовки. Це складноструктуроване новоутворення особистості фахівців романо-германської філології як менеджерів гендерованого освітнього середовища, яке віддзеркалює їх гендерну чутливість до будь-яких порушень прав і свобод людини, належну педагогічну кваліфікацію і гендерну грамотність щодо запобігання ризикам насильства та дискримінації осіб за ознакою статі (сексизму, булінгу), гендерну толерантність, гнучкість і різноманітність ефективних способів нівелювання застарілих гендерних стереотипів, що дає змогу з високою стабільною продуктивністю вирішувати навчально-виховні завдання згідно з ідеями гендерної рівності.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці романо-германської філології, гендерний підхід, педагогічний професіоналізм, гендерна чутливість, гендерна грамотність, гендерна толерантність.

Дотримання європейських стандартів якості вищої освіти фахівців романо-германської філології (Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment [2], Education: Moving into the New Era [6], European Language Portfolio: Principles and Guidelines [7]) зумовлює необхідність приведення змісту, форм і методів їхньої фахової підготовки у відповідність до нових вимог. При цьому визнається, що однією з провідних тенденцій розвитку сучасної професійної освіти фахівців романо-германської філології є її подальша демократизація й гуманізація [8, с. 41] на засадах альтернативних – гендерного й мультикультурного [5, с. 462] підходів. У зв'язку з цим у вітчизняній теорії та практиці педагогіки вищої школи значно актуалізувалася проблема підготовки фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної й мультикультурної освіти учнівської молоді [4, с. 79].

Прийняття урядами європейських країн, включно з Україною, стратегії гендерної рівності як складника всіх державних документів, що стосуються нормативно-правового забезпечення найважливіших соціальних програм і першочергових освітніх проєктів [1], значно актуалізувало проблему гендеру в педагогіці. Це сприяло тому, що із середини 90-х років минулого століття в Україні значно активізувалися дослідження з теорії та методології гендеру (І. Горошко, Г. Лактіонова, Л. Лобанова, Л. Міщик, М. Скорик, Л. Смоляр); упровадження принципів гендерної рівності та демократії у сферу освітнього простору сучасної вищої школи (М. Згуровський, Я. Кічук, Л. Кобелянська, Т. Мельник, С. Харченко); інтеграції гендерного підходу у вищу професійну та педагогічну освіту (Т. Голованова, Т. Дороніна, О. Железняк, І. Іванова, О. Любарська, О. Цокур); гендерної психології та педагогіки (Т. Говорун, О. Кікінежді, В. Кравець, О. Луценко); гендерної соціалізації й гендерного виховання учнівської та студентської молоді (С. Вихор, Н. Єрофєєва, Л. Зверєва, О. Каменська, О. Кізь, Л. Надолинська, А. Шевченко).

Однак проблема формування й розвитку професійної компетентності фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді до сьогодні залишається дискусійною. Причиною тому є суперечності між: потребою українського суспільства в освітянах, здатних ефективно

виконувати покладені на них нові виховні функції, та підготовкою педагогічних кадрів без урахування ідей гендерної рівності, принципів гендерного підходу; наявністю в сучасній педагогіці різних концепцій виховання особистості нового типу та відсутністю в них гендерно зорієнтованих методик і технологій; вагомістю доробку гендерної педагогіки та невідповідністю його практичного використання у процесі професійної підготовки фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді [5, с. 642].

Мета статті полягає у висвітленні результатів експерименту з формування педагогічного професіоналізму майбутніх фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді.

Під час проведення педагогічного експерименту з формування педагогічного професіоналізму майбутніх фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді на базі ОНУ імені І. І. Мечникова упродовж 2013–2019-х років малося на увазі, що прикінцевим освітнім результатом їхньої фахової підготовки має стати формування особливого типу особистості, здатної й функціонально налаштованої на ефективне впровадження найбільш конструктивних ідей гендерного підходу [5, с. 464]. Через це вимір рівнів педагогічного професіоналізму майбутніх фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді здійснювався за світоглядним, когнітивним і поведінковим критеріями на основі інтенсивності вияву таких показників:

– гендерної чутливості (здатності сприйняття й реагування на будь-які порушення прав людини та прояви сексизму у сфері освіти; спроможності здійснювати критичний аналіз власних і чужих гендерних стереотипів – патріархатних, феміністських, гетеросексистських та інших; готовності до протидії «скритому навчальному плану» та конструктивного долання сексистських настанов у педагогічній діяльності);

– гендерної грамотності (знання поняттєво-термінологічного, концептуально-методологічного й технологічно-методичного апарату гендерної педагогіки і психології; розуміння сутності та каналів гендерної соціалізації учнівської молоді; обізнаності щодо основних алгоритмів гендерного виміру освітнього середовища);

– гендерної толерантності (відмови від використання будь-яких дискримінаційних практик у навчанні та вихованні учнівської молоді; позитивного сприйняття й поваги гендерної ідентичності учнями; пріоритету егалітарної поведінки із суб'єктами своєї і протилежної статі в різних ситуаціях освітньо-виховного середовища).

Враховуючи сучасні вимоги до проведення науково-педагогічних досліджень [3, с. 48] й тривалість фахової підготовки фахівців романо-германської філології, для отримання достовірних результатів експерименту з формування педагогічного професіоналізму їхньої особистості як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді, було проведено три діагностичні зрізи: початковий, проміжний і прикінцевий. Їх результати висвітлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати діагностичних зрізів щодо інтенсивності вияву педагогічного професіоналізму майбутніх фахівців із романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді

Показники педагогічного професіоналізму	Експериментальні групи		
	1 зріз	2 зріз	3 зріз
	ЕГ1/ЕГ2 51 ос./53 ос.	ЕГ1/ЕГ2 51 ос./53 ос.	ЕГ1/ЕГ2 50 ос./51 ос.
Гендерна грамотність	0,106/0,102	0,354/0,389	0,825/0,843
Гендерна чутливість	0,173/0,172	0,47/0,481	0,826/0,835
Гендерна толерантність	0,186/0,187	0,551/0,526	0,827/0,831
Коефіцієнт сформованості	0,155/0,154	0,465/0,465	0,826/0,836
Показники педагогічного професіоналізму	Контрольні групи		
	1 зріз	2 зріз	3 зріз
	КГ1/ КГ2 52/53 ос.	КГ1/ КГ2 52/53 ос.	КГ1/ КГ2 51/52 ос.
Гендерна грамотність	0,114/0,119	0,172/0,18	0,189/0,183
Гендерна чутливість	0,174/0,173	0,274/0,271	0,42/0,41
Гендерна толерантність	0,189/0,192	0,346/0,345	0,43/0,42
Коефіцієнт сформованості	0,159/0,161	0,264/0,265	0,346/0,338

Як видно з таблиці 1, за допомогою засобів першого діагностичного зрізу, який проводився на початку 3 семестру, студенти з двох експериментальних груп за величиною коефіцієнтів педагогічного професіоналізму як суб'єкти та організатори гендерної освіти учнівської молоді були приблизно однаковими порівняно зі студентами двох контрольних груп. Зокрема, гендерна грамотність у двох експериментальних групах вияви-

лася дуже слабо: в межах величин 0,106 та 0,102, оскільки знання студентів з основ теорії гендеру, гендерної педагогіки та психології майже не виявилися зовсім. Гендерну толерантність було виявлено на рівні величин коефіцієнтів, відповідно, 0,186 – у першій, 0,187 – у другій експериментальних групах та 0,154 – у першій, 0,153 – у другій контрольних групах студентів. Це свідчило про те, що майбутні фахівці з романо-германської філології майже не продемонстрували адекватного бачення гендерної асиметрії, що має місце у сфері шкільної іншомовної освіти, не мали уявлення про егалітарну поведінку суб'єктів своєї і протилежної статі в різних ситуаціях освітньо-виховного середовища, не виявили здатності до володіння способами антисексизму.

Гендерна чутливість у студентів із двох експериментальних (0,173 та 0,182) і двох контрольних (0,172 і 0,173) груп також не виявилася належним чином. За нашими спостереженнями, студенти всіх чотирьох груп як майбутні фахівці з романо-германської філології не були зацікавлені проблемою гендерного підходу в педагогіці загалом, не виявили здатності сприйняття й реагування на будь-які порушення прав людини та прояви сексизму у сфері освіти; спроможності здійснювати критичний аналіз власних і чужих гендерних стереотипів (патріархатних, феміністських, гетеросексистських та інших). Натомість, за величинами загальних коефіцієнтів, педагогічний професіоналізм студентів контрольних груп як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді виявився дещо вищим (0,159 в КГ1; 0,161 в КГ2), ніж в експериментальних групах (0,155 в ЕГ1; 0,154 в ЕГ2). Але різниця не була статистично значущою, оскільки становила величину 0,04–0,07.

На межі проміжного зрізу, проведеного після закінчення навчальної педагогічної практики (6 семестр), у двох експериментальних групах студентів відбулася досить помітна динаміка формування в них педагогічного професіоналізму як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді. Міру сформованості гендерної грамотності зафіксовано, відповідно, величинами коефіцієнтів 0,354 і 0,389, які зросли на 0,25 і 0,28. За провідними показниками гендерної грамотності студенти виявили більш-менш повні і систематизовані знання з гендерної педагогіки і психології, зокрема, щодо сутності та каналів гендерної соціалізації учнів, а також обізнаність щодо основних алгоритмів гендерного виміру освітнього середовища, в якому перебувають підлітки та старшокласники.

Коефіцієнти сформованості гендерної толерантності в студентів з двох експериментальних груп (0,551 і 0,526 відповідно) також зросли відчутно – на величини 0,3 і 0,2, оскільки вони виявили досить адекватне бачення ситуацій гендерної асиметрії в полі освітнього простору, володіння провідними способами врегулювання конфліктів між старшокласниками своєї і протилежної статі, а також відмову від використання традиційних дискримінаційних практик у навчанні і вихованні юнаків і дівчат в освітньому середовищі. Гендерна чутливість у студентів із двох експериментальних груп також виявилася більш відчутно (0,47 і 0,481), оскільки коефіцієнти суттєво зросли, відповідно, на величини 0,3 і 0,3. Студенти виявили не тільки певну зацікавленість проблемою гендерного підходу в освіті, а також прагнення до професійного й морально-етичного самовдосконалення як суб'єкти генерованого освітнього середовища через спроможність здійснювати критичний аналіз власних і чужих гендерних стереотипів (патріархатних, феміністських, гетеросексистських та інших); здатність до протидії «скритому навчальному плану» та конструктивного додання сексистських настанов у педагогічній діяльності.

За величинами загальних коефіцієнтів, педагогічний професіоналізм студентів експериментальних груп як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді (0,465) виявився значно вищим, ніж у двох контрольних групах (0,264 і 0,265). Різниця на проміжному зрізі була статистично значущою, оскільки становила величину 0,2. Це, на нашу думку, засвідчувало про певні позитивні зміни, що відбувалися в експериментальних групах студентів під дією створених педагогічних умов їхньої професійної підготовки до реалізації гендерного підходу у навчанні і вихованні учнів.

За емпіричними даними, здобутими на межі прикінцевого діагностичного зрізу (8 семестр), було виявлено усталену тенденцію позитивних змін. Підсумовуючи емпіричні дані, очевидно, що після закінчення експерименту, спрямованого на створення необхідних педагогічних умов професійної підготовки майбутніх фахівців із романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді, саме студенти двох експериментальних груп виявили найбільш вагомий результат, оскільки в них зафіксовано переважно високий (36–39 %), достатній (57–51 %) і низький (7–12 %) рівні педагогічного професіоналізму з означеного виду діяльності. Крім того, у всіх без винятку студентів експериментальних груп компонентна структура педагогічного професіоналізму особистості як суб'єкта та організатора гендерної освіти учнівської молоді була сформована у вигляді цілісного новоутворення як педагога-гендеролога. На відміну від студентів експериментальних груп, майбутні фахівці романо-германської філології із двох контрольних груп, які проходили професійну підготовку з дотриманням традиції, досягли менших успіхів щодо набуття педагогічного професіоналізму особистості як суб'єкта та організатора гендерної освіти учнівської молоді.

Отже, узагальнення даних третього діагностичного зрізу засвідчило, що набуття педагогічного професіоналізму майбутніх фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді відбулося у двох експериментальних (ЕГ1, ЕГ2) групах на високому (35–38 %), середньому (50–58 %) і низькому (7–12 %) рівнях, а у двох контрольних (КГ1, КГ2) групах – переважно на низькому (64–68 %) і середньому (20–12 %) рівнях, за чверті з них (16–20 %), в яких означений феномен перебував у стадії формування.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що педагогічний професіоналізм фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді – це кваліфікаційна характеристика, що забезпечує успішність їх професійної діяльності у сфері освітніх послуг на підставі коректного впровадження принципів гендерного підходу шляхом оволодіння необхідними предметними компетенці-

ями, гнучкими способами виконання професійних завдань і відповідними психологічними установками, мотиваціями.

Педагогічний професіоналізм фахівців романо-германської філології як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді є провідним освітнім результатом їхньої цілеспрямованої фахової підготовки. Це складноструктуроване новоутворення особистості фахівців романо-германської філології як менеджерів гендерованого освітнього середовища, яке віддзеркалює їх гендерну чутливість до будь-яких порушень прав і свобод людини, належну педагогічну кваліфікацію і гендерну грамотність щодо запобігання ризикам насильства та дискримінації осіб за ознакою статі (сексизму, булінгу), гендерну толерантність, гнучкість і різноманітність ефективних способів нівелювання застарілих гендерних стереотипів, що дає змогу з високою стабільною продуктивністю вирішувати навчально-виховні завдання згідно з ідеями гендерної рівності.

За допомогою засобів математичної статистики доведено, що під час проведеного експерименту досягнуті в експериментальних групах студентів результати, незважаючи на їхні індивідуальні особливості, правомірно розглядати як закономірний наслідок реалізації інноваційної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців романо-германської філології, спрямованої на формування їх особистості як суб'єктів та організаторів гендерної освіти учнівської молоді.

Перспективу подальших розвідок становлять способи формування гендерної свідомості фахівців романо-германської філології.

Використана література:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року. *Законодавство України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
2. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии. Санкт-Петербург: ООО «Речь», 2001. 350 с.
4. Цокур О. С. Проблеми формування професіоналізму особистості та діяльності майбутнього фахівця в контексті вимог європейської інтеграції: монографія. Одеса: СПД Бровкін О. В., 2012. 158 с.
5. Цокур О. С. Формування гендерної культури майбутніх фахівців упродовж їхньої професійної підготовки у вищому навчальному закладі: аналіз концептуальних засад дослідження проблеми. *Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії*. Тернопіль: ТНПУ, 2011. С. 640–646.
6. Education: Moving into the New Era. *Conservative Research Department: Politics Today*. 1990. N 10. P. 265–279.
7. European Language Portfolio: Principles and Guidelines. Strasbourg: Council of Europe, 2000. 37 p.
8. Wright S. Language Networks in European Parliament: the Rise of English. *Multilingualism: Challenges and Opportunities*. Essen, 2008. P. 37–43.

References:

1. Natsionalna strategiya rozvutky osvitu v Ukraini do 2021 roky. *Zakonodavstvo Ukrainu*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
2. Nikolaiva S. Yu. Zagalnoyevropeiski rekomendatsii z movnoyi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia. Kyiv: Lenvit, 2003. 273 s.
3. Sidorenko Y. V. Metody matematicheskoy obrabotki psikhologiyi. SpB.: ООО «Rech», 2001. 350 s.
4. Tsokur O. S. Problemy formuvannya profesionalizmu osobystosti ta diyal'nosti maybutnyogo fakhivtsya v konteksti vymog yevropeys'koyi integratsiyi. Odessa: SPD Brovkin O. V., 2012. 158 s.
5. Tsokur O. S. Formuvannya gendernoyi kul'tury maybutnikh fakhivtsiv uprodovzh ikhnyoyi profesynoyi pidgotovky u vyshchomu navchal'nomu zakladi: analiz kontseptual'nykh zasad doslidzhennya problem. *Genderna osvita – resurs rozvytku paryetnoyi demokratiyi*. Ternopil: TNPU, 2011. S. 640–646.
6. Education: Moving into the New Era. *Conservative Research Department: Politics Today*. 1990. N 10. P. 265–279.
7. European Language Portfolio: Principles and Guidelines. Strasbourg: Council of Europe, 2000. 37 p.
8. Wright S. Language Networks in European Parliament: the Rise of English. *Multilingualism: Challenges and Opportunities*. Essen, 2008. P. 37–43.

Zheleznyak O. V., Tsokur O. S. The results of an experiment on formation of the pedagogical proficiency of future romanian-germanic philologists being the acting elements and organizers of the gender-oriented education of students

This article is devoted to elucidation of the results of an experiment carried out and focused on formation of the pedagogical proficiency of future Romanian-Germanic philologists as the acting elements and organizers of the gender-oriented education of students. In the process of the research under study we have managed to determine both the essence and structure of the pedagogical proficiency of future Romanian-Germanic philologists as being the active elements and organizers of the gender-oriented education of students as well as to specify the relevant criteria and the indicators of manifestation of its levels of formation. On top of that, we have analyzed the empirical data pertinent to the 3 diagnostic tests which were carried out and focused on the assessment of the dynamics of formation of the pedagogical proficiency of future Romanian-Germanic philologists treated as the acting elements and organizers of the gender-oriented education of students, the results achieved, – have all been summarized therein.

In addition, we have been able of ascertaining the fact that the pedagogical proficiency of the Romanian-Germanic philologists as being the active elements and organizers of the gender-oriented education of students – appears to be a qualification-related feature which is deemed favorable for ensuring success of their professional activity in the educational sphere on the basis of the corrective implementation of the relevant gender-oriented educational approach by means of mastering a distinctive scope of awareness besides other pertinent competencies and psychological traits and aspirations.

Thus, it has been well-demonstrated that the pedagogical proficiency of Romanian-Germanic philologists as the acting elements and organizers of the gender-oriented education of students has proved to be the primary educational result of the lat-

ter's integral professional training. This development of the personality of a Romanic-Germanic philologist being well-able of performing the managerial functions in the sphere of the gender-oriented education, which is complex in its structure, tends to reflect their gender-related sensitivity for any case of violation of human rights and liberties as well as their relevant pedagogical qualification and the gender-related awareness in regards to prevention of the risks of abuse, violence and discrimination on the basis of sexism or bullying, the gender-related tolerance, flexibility and mastering various effective measures of neutralizing the old-fashioned gender-related stereotypes – all that is believed to ensure stable and productive implementation of the educational tasks within the scope of the gender-related equality.

Key words: professional training, future Romanic-Germanic philologists, gender-oriented approach, pedagogical proficiency, gender-related sensitivity, gender-related awareness, gender-related tolerance.

УДК 37.012:091.313

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.16>

Жозе да Коста Г. О.

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Встановлено, що вдосконалення системи освіти повинно відштовхуватись від потреб середовища і має замінити завдання всебічного розвитку особистості завданням максимального розвитку здібностей людини до саморегуляції та самоосвіти. Стаття базується на аналізі вітчизняних та зарубіжних психолого-педагогічних дослідженнях з теоретичних та практичних аспектів проєктної діяльності в освітньому процесі школи. Встановлено, що проєктна діяльність передбачає спільну педагогічну діяльність із проєктування, організації і проведення навчального процесу, застосування різних методів і прийомів навчання, видів навчально-пізнавальної діяльності та має виразне спрямування на одержання кінцевого результату – розвиток певних компетентностей учня у процесі навчальної діяльності та створення проєкту як результату такої діяльності. Визначено сучасну навчальну проєктну діяльність як організаційну форму роботи, що реалізується у спільній (навчально-пізнавальній, дослідницькій, ігровій) діяльності учнів, характеризується партнерськими відносинами, спрямованістю на вирішення проблем, значимих для учасників проєкту, загальною метою та узгодженими способами діяльності. Для педагога основним змістом навчального проєктування є зміни учня (нові знання, вміння, навички, ставлення) на основі проєктної діяльності, а для школярів – самостійна реалізація проєкту. Ознаками проєктної діяльності є такі показники: здобуття нових знань, набуття вмінь на основі самостійної діяльності; навчання в дії; застосування різноманітних методів навчання, способів і видів діяльності; використання різноманітних засобів; планування діяльності в реальних обставинах; вільний вибір та врахування інтересів; практична (репродуктивна, дослідницька, творча) діяльність. Представлено напрями навчального процесу, в яких можна створювати і реалізовувати проєкти, теми і проблеми проєктної роботи. Визначено сучасні та традиційні засоби проєктної діяльності.

Ключові слова: проєкт, проєктна діяльність, освітній процес, заклад загальної середньої освіти, особистість, творча особистість, засоби проєктної діяльності.

Завдання сучасної школи – це виховання компетентної особистості, яка не лише володіє знаннями, високими моральними якостями, а здатна самостійно, нестандартно, креативно діяти в різноманітних життєвих ситуаціях, застосовуючи свої знання, досвід і беручи на себе відповідальність за власну діяльність. Великі можливості у вирішенні цих завдань забезпечує застосування проєктної діяльності. На думку І. Єрмакова, система освіти має стати гнучкою, спрямованою на розвиток проєктного мислення, здатності ефективно вирішувати проблеми й виконувати життєві й соціальні ролі [11]. Як зауважує дослідник, сучасному суспільству потрібен не виконавець, а творець. Він має бути спроможний самостійно моделювати, створювати проєкти, що відповідатимуть вимогам часу. Він здатний повноцінно жити й активно діяти в новому світі, а також постійно самовдосконалюватись, адекватно реагувати на зміни, особливо в періоди технологічних та цивілізаційних проривів. Цим зумовлено введення проєктної діяльності в освітній контекст навчальних закладів. Зрештою, уміти створювати, реалізовувати чи брати участь у проєктах – вагома життєва компетентність особистості, основи якої можливо оптимально сформулювати й розвинути в умовах навчання особистості в загальноосвітньому навчальному закладі. Розв'язання поставленого завдання насамперед потребує виявлення засобів проєктної діяльності у закладі загальної середньої освіти.

Метою статті є розгляд теоретичних та практичних аспектів проєктної діяльності в освітньому процесі школи на підставі аналізу вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних досліджень. Розкрити напрями навчального процесу, в яких можна створювати і реалізовувати проєкти, теми і проблеми проєктних робіт. Визначити сучасні і традиційні засоби проєктної діяльності.

У загальному розумінні проєктування (від лат. *proiectus* – кинутий уперед) означає «тісно пов'язану з наукою та інженерією діяльність зі створення проєкту, розроблення образу майбутнього уявного продукту» [9]. Як відомо, більшість продуктів людської праці виготовляється на основі їх попереднього проєктування. У такому контексті поняття «проєктування» – це процес створення проєкту, тобто прототипу, прообразу спрогнозованого об'єкта, стану, що передують втіленню задуманого в реальний продукт [9].